

ירושלים, א' באלול תשפ"ד

4 בספטמבר 2024

24LM5277

פיקוח על הבנקים

לשכת המפקח

לכבוד

ועדת הכלכלה

הכנסת

הנדון: דיווח לוועדת הכלכלה בהתאם לסעיף 33(א) לחוק התכנית הכלכלית

(תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2023 ו-2024),

התשפ"ג-2023

בהתאם לסעיף 33(א) לחוק התכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2023 ו-2024), התשפ"ג-2023, נדרש המפקח על הבנקים לדווח לוועדת הכלכלה של הכנסת בדבר יישום הוראות סעיף 2(ה) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981, ובכלל זה על סוגי הדיווחים שהתקבלו אצלו לפי סעיף זה ואופן הטיפול בהם.

המפקח על הבנקים נדרש למסור את הדיווח האמור אחת לשנה, החל מיום 1 בספטמבר 2024, ובמשך חמש שנים.

בהתאם לכך, הנני מתכבד להגיש לוועדה את הדיווח התקופתי הראשון.

בכבוד רב,

דניאל חחיאשוילי

המפקח על הבנקים

דיווח לוועדה הכלכלה של הכנסת

בהתאם לסעיף 33(א) לחוק התכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2023 ו-2024), התשפ"ג-2023 (להלן – "**חוק התכנית הכלכלית**"), נדרש המפקח על הבנקים לדווח לוועדת הכלכלה של הכנסת על יישום הוראות סעיף 2(ה) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 (להלן – "**חוק הבנקאות (שירות ללקוח)**"), ובכלל זה על סוגי הדיווחים שהתקבלו אצלו לפי סעיף זה ואופן הטיפול בהם.

1. סעיף 2(ה) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח)

סעיף 2(א)(2) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) קובע, כי תאגיד בנקאי לא יסרב סירוב בלתי סביר לתת שירות של פתיחת חשבון עובר ושב ביתרת זכות וניהולו לטובת לקוח. בספטמבר 2023 נכנס לתוקף סעיף 2(ה) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), הקובע כי במקרה בו תאגיד בנקאי סירב לפתוח ולנהל חשבון עובר ושב ביתרת זכות לטובת גוף פיננסי¹, או שלא נתן שירות כאמור בתוך שלושה חודשים ממועד הגשת הבקשה הראשונה של הגוף הפיננסי לפתיחת חשבון כאמור וניהולו, ימסור התאגיד הבנקאי הודעה על כך למפקח על הבנקים וינמק את נסיבות הסירוב או העיכוב למתן השירות. עוד נקבע בסעיף 2(ה) לחוק האמור כי המפקח רשאי לתת הוראות לביצוע סעיף קטן זה בהוראות ניהול בנקאי תקין.

2. ההוראות שפרסם המפקח על הבנקים בעניין

בדצמבר 2023, פרסם המפקח על הבנקים הוראת ניהול בנקאי תקין חדשה שמספרה 424 בנושא "פתיחת חשבון עובר ושב ביתרת זכות לגופים פיננסיים" (להלן – "**הוראה 424**"). במסגרת הוראה זו הוסדרו הדרישות החלות על התאגידים הבנקאיים כלפי גוף פיננסי, כהגדרתו בסעיף 2(ה) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), אגב פתיחת חשבון וניהולו. בכלל זאת, הוראה 424 מגדירה כי בכל מקרה של סירוב לפתיחת חשבון, נדרש התאגיד הבנקאי למסור לגוף הפיננסי את החלטתו בדבר הסירוב לפתיחת החשבון, בכתב ובסמוך למועד ההחלטה, כאשר החלטה זו תכלול את פירוט הנימוקים לסירוב, בכפוף לכל דין. כמו כן, היה וחלפו שלושה חודשים מיום בקשת הגוף הפיננסי לפתוח חשבון, וטרם נמסרה הודעה בדבר אישור הבקשה או סירובה, נדרש התאגיד הבנקאי למסור לגוף הפיננסי הודעה בכתב שתכלול את פירוט הנימוקים לעיכוב, בכפוף לכל דין. במסגרת מסירת הודעות אלו, התאגיד הבנקאי ישקף לגוף הפיננסי כי הוא רשאי לפנות לפיקוח על הבנקים בעניין הסירוב או העיכוב. ראו בהמשך פירוט נוסף לעניין הטיפול של הפיקוח על הבנקים בפניות פרטניות.

עוד נקבע בהוראה 424 כי הדיווח לפיקוח על הבנקים לפי החוק, יימסר בהתאם להוראת הדיווח לפיקוח מס' 824 בנושא "דיווח על בקשות לפתיחת חשבון לגוף פיננסי" (להלן – "**הוראת דיווח 824**").

במקביל לפרסום הוראה 424, בדצמבר 2023 פרסם הפיקוח על הבנקים את הוראת דיווח 824, אשר במסגרתה נקבע כי תאגיד בנקאי נדרש לדווח לפיקוח על כל בקשה לפתיחת חשבון שסורבה וכן על כל

¹ לעניין הסעיף האמור, הוגדר "גוף פיננסי" כאחד מאלה – בעל רישיון לפי חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ו-2016 או חברת תשלומים כהגדרתה בחוק הסדרת העיסוק בשירותי תשלום וייזום תשלום, התשפ"ג-2023.

בקשה לפתיחת חשבון שלא טופלה בתוך שלושה חודשים ממועד הבקשה. בנוסף התאגיד הבנקאי נדרש לדווח על סטטוס הבקשות שהוגשו לתאגיד הבנקאי, אחת לרבעון.

הוראת הדיווח החדשה מתווספת להוראת דיווח נוספת בנושא זה², אשר במסגרתה מדווחים הבנקים לפיקוח על הבנקים, מידי חצי שנה, נתונים מצרפיים אודות מספר הבקשות לפתיחת חשבון לנותני שירותים פיננסיים בפילוח הבקשות שאושרו, שסורבו או שטרם התקבלה החלטה בהן.

עוד נציין כי בהתאם להוראות הדין, ובכלל זה הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 411 שעניינה "ניהול איסור סיכוני איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור" (להלן - "הוראה 411"), התאגידים הבנקאיים נדרשים לבצע בעת פתיחת חשבון וניהולו, בדיקות נאותות של הלקוח בהתאם לגישה מבוססת סיכון. במסגרת ניהול הסיכונים, רשאים התאגידים הבנקאיים לבקש מידע ואסמכתאות על מנת לבחון, בין השאר, את מטרות פתיחת החשבון והפעילות הצפויה בו. בהתאם לסעיף 50 להוראה 411 יראו סיבה לסירוב סביר לפתיחת חשבון וניהולו לעניין חוק הבנקאות (שירות ללקוח), מקום בו התקיים אחד או יותר מהתנאים הבאים: הלקוח אינו נענה למסירת פרטים הנדרשים בהתאם להוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומדיניות ונהלי התאגיד הבנקאי שנקבעו על פיהם, קיים יסוד סביר לחשש כי הפעולה קשורה להלבנת הון או למימון טרור, או אם ביצוע "הליך של הכרת הלקוח" יוביל להפרת האיסור הקבוע בסעיף 12 לצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידים בנקאיים למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשס"א - 2001.

3. סוגי הדיווחים שהתקבלו בפיקוח על הבנקים ואופן הטיפול בהם

ניתוח ובקרה על הנתונים המתקבלים מדיווחי הבנקים: הפיקוח מנתח את הנתונים שמתקבלים מהבנקים במסגרת הוראות הדיווח לפיקוח. בתוך כך, הפיקוח מנתח ועורך בקרה אגב תוצאות הדיווחים אודות בקשות לפתיחת חשבון לגוף פיננסי שסורבו וכן בקשות שלא טופלו בתוך שלושה חודשים ממועד הגשת הבקשה לפתיחת חשבון. במסגרת זו בוחן הפיקוח, בין היתר האם נסיבות הסירוב ברורות, האם העיכוב מקורו בהתנהלות הבנק או לא, האם ניתנה תשובה לפונה ומועדה ועוד. במסגרת הבקרה, עוקב הפיקוח אחר מגמות רוחביות, במטרה לזהות דפוסים בעייתיים, וכן בוחן האם קיימים כשלים באופן טיפול התאגידים הבנקאיים בבקשות לפתיחות חשבון של גופים פיננסיים, בין אם בתאגיד בנקאי מסוים ובין אם במערכת הבנקאית בכללותה. במידת הצורך, הפיקוח פונה לתאגידים בנקאיים ספציפיים בשאלות הבהרה ביחס לסוגיות אשר מצריכות בירורים נוספים. במקרים שבהם עולות אינדיקציות לכשלים בטיפול התאגידים הבנקאיים בבקשות, הפיקוח מבצע בדיקת עומק כדי לוודא שהם פועלים בהתאם להוראות החוק.

² הוראת דיווח 825 שעניינה "דיווח חצי שנתי של התאגיד לחשיפה לסיכוני ציות"

להלן הממצאים העולים מהדיווחים שהתקבלו בתקופה הרלוונטית לדיווח זה :
לעניין סירובים לפתיחת חשבון : מהדיווחים שהתקבלו בפיקוח על הבנקים, עולה כי ברוב המקרים של המקרים, העילות לסירוב לפתיחת חשבון לגוף פיננסי נבעו מחשש להלבנת הון או בשל כך שלא הומצאו המסמכים הנדרשים אגב הבקשה לפתיחת החשבון.

במקרים שבהם סירבו התאגידים הבנקאיים לבקשה לפתיחת חשבון, לווה הדיווח בתיאור הנסיבות ותהליך בחינת הבקשה ונימוקי קבלת ההחלטה. בבחינה זו עולה כי במרבית המקרים הבנקים מנו מספר סיבות מצטברות לסירוב, ובעיקר עלו הסיבות הבאות : חשש כי פעילות הלקוח המבקש את פתיחת החשבון הינה עבור גורם אחר, חוסר בקיאותו של הלקוח המבקש את פתיחת החשבון בתחום העיסוק של החברה, הצהרות סותרות של הלקוח בדבר פעילות החברה או מקור ההון, אי מתן הסברים לגבי מקור הכספים בחשבון. בעניין זה עורך הפיקוח בקרה במקרים הנדרשים על מנת לוודא כי התאגידים פועלים בהתאם לדין.

לעניין עיכובים במתן מענה לבקשה לפתיחת חשבון : מהדיווחים שהתקבלו בפיקוח על הבנקים, עולה כי העיכוב בקבלת החלטה בדבר בקשת גוף פיננסי לפתיחת חשבון בתאגיד הבנקאי, מקורה, בחלק ניכר מהמקרים, בבקשה של התאגיד הבנקאי להמצאת מסמכים או קבלת הבהרות לאור אי התאמות בהצהרת הלקוח, והמתנה לתשובת הלקוח. בעניין זה, עורך הפיקוח על הבנקים בירור ומעקב במקרים הנדרשים, על מנת לוודא כי התאגידים הבנקאיים פועלים בהתאם לדין.

בנוסף לפעילות הבקרה אותה מבצע הפיקוח על הבנקים אגב דיווחי הבנקים כאמור לעיל, הפיקוח על הבנקים פועל באמצעות כלים נוספים לבחינת ניהול החשבונות לגופים פיננסיים, ובכלל זה באמצעות טיפול בפניות פרטניות שמתקבלות מהציבור. במקרים בהם גוף פיננסי פונה לפיקוח בתלונה על תאגיד בנקאי בנושא סירובו לפתיחת חשבון, או קשיים בניהול החשבון, הפיקוח מברר את התלונה מכוח סמכותו לפי סעיף 16 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח). במקרים בהם נמצא כי הפנייה מוצדקת, מורה הפיקוח לתאגיד על תיקון הליקוי ומודיע על כך לפונה. בשנת 2024 התקבלו וטופלו פניות מעטות של גופים פיננסיים בנושא זה.